

NAGY LÁSZLÓ 100

Nagy László korszakos, nemzedékek számára mintaadó költészete a rá irányuló figyelem lazulása ellenére is feltámadni látszik. Pontosabban: nem kell feltámadnia, mert a jobbak (!) szívében és elméjében mindig is ott volt és ott is maradt. A centenáriumtól függetlenül. Gondoljunk csak a Kiss Ferenc, Görömbei András vagy Vasy Géza munkásságában oly jelentős helyet elfoglaló Nagy László-recepcióra. Remélhetőleg a születésnap ünnepségek is hozzájárulnak (majd) költészetének elmélyült értéséhez és értékeléséhez. Itt mindössze egy rendezvényre utalok csak, a Magyar Művészeti Akadémián a közelmúltban tartott Nagy László-konferenciára. A Levélfa alábbi összeállítása is hozzájárulás kíván lenni e kivételesen nagy költő jelentőségének felmutatásához. Előbb a testvér, Ágh István kettejük kapcsolatáról, költészetük egymáshoz való viszonyáról szóló levelével, majd az Elérhetetlen föld (1969) költőinek Nagy Lászlóhoz intézett verseiből összeállított kisantológiával. Köszönet mindazoknak, akik ebben szerepet vállaltak (vagy egyszerűen csak verseket adtak vagy adhattak).

Suhai Pál, rovatvezető

Ágh István visszaemlékezése

Egy régi kép – Ágh István bátyjával, Nagy Lászlóval

2025. február 8.

Kedves Pista! A Napút Online Levélfa rovatának szerkesztőjeként kereslek, méghozzá a Nagy László-centenárium alkalmából. Azt mondják, a nagy fák árnyékában nem terem dicsőség. Bátyád ilyen nagy fa volt. Hatalmas. Érdekelne, hogy ezt a nehéz örökséget miként tudad a magad javára fordítani. Mert immár a Te örökséged is ilyen, ilyennek látom: egy egész erdő kimagasló fájának. Hogy' csináltad? Örölnék válaszodnak – személy szerint is kíváncsian költészeted e hajtóerejére. Jó egészséget kívánva, köszönettel és barátsággal: Pali

2025. február 17.

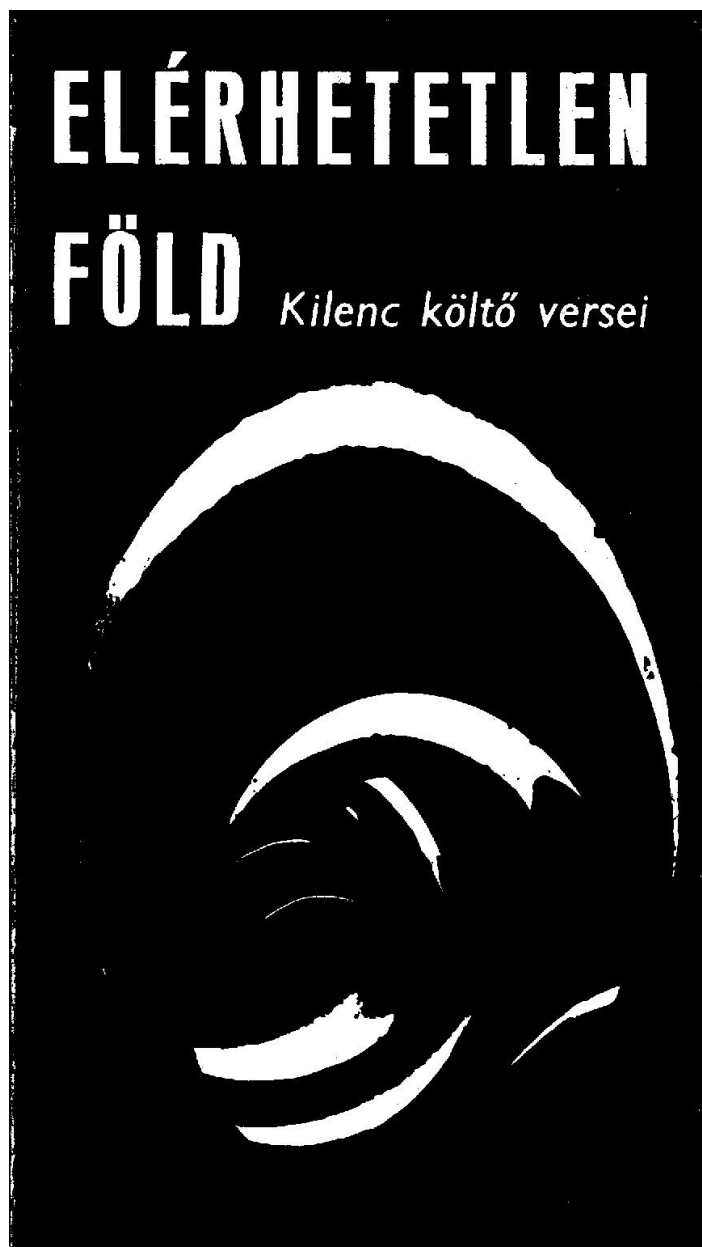
Kedves Pali! Mostanában már ez a kérdés, mit a Nagy László centenárium alkalmával föltettél, nem szokott fölmerülni, talán mert már nem érdekes, vagy mert megválaszolta az élet. Lehet, hogy megváltoztatott nevem miatt az újabb nemzedékek nem is tudnak róla. A kíváncsiságot a „két testvér között melyik a jobb?” mérlegelése szokta indítani, a válasz elég szubjektív lehet. Kinek-kinek Kisfaludy Sándor vagy Károly, Cholnoky Viktor vagy László? Azt hiszem, nincsenek is mások testvéreként a magyar irodalomban. Mikor gyerekkoromban eldöntöttem, hogy költő leszek, nem gondoltam erre, inkább a bátyám iránti szeretet is erősítette szándékomat. A publikációkkal nyilvánvaló lett elhatározásom, s természetes adódtak a féltések, s az ellendrukkerek kétségei. Mivel jó verseket írtam, a kritikusok, Nagy László dúr hangnemben, Ágh István mollban írja verseit, a testvéri viszonyt is emlegették, fölvetve a különbségeket. Erre annyi igazság van, hogy az élet megváltoztatására törekvő költészet a Nagy Lászlóé, de a lelkesítő lehetőségek fogytával óriási csalódásból kellett fölemelkednie, én és nemzedéktársaim már nem hittünk, amibenők. Ezért elégikusak a verseim, de ez csak az egyik vonal a többi között. És nem is esztétikai. Kérdezed, hogy a nagy fa árnyékában növe, hogy lettem én is nagy árnyékú fa, mikor napfény nélkül nem tudhattam volna kifejlődni? A különbség miatt sem voltam árnyékában. Tudtam, a különbségek figyelembevétele segíti önállóságomat. Mert a közös környezetünket nem egyformán éljük meg. Itt a tehetség a legfontosabb, amit használni kell, és nem lehet megfejtetni igazán. A titok, mint a fa növekedése, a hova nő és miért van? És észreveszik, hogy ott áll a helyén. Olvassanak verseinkből, rögtön észreveszik a szavak, a hangzás, a tárgyak különbségét, vagy a hasonlóságát, a közösen eltöltött időt a családban és Budapesten. Hálásan gondolok mindig rá, egyetlen személyesen ható mesteremre.

Baráti szeretettel
Ágh Pista

2025. február 17.

Kedves Pista! Köszönöm leveledet. Ezek szerint nem volt alkalmatlan, sem értelmetlen a kérdés. Nagyon örülök válaszodnak, mely – számomra legalábbis – oly sokat megvilágít kettőtök kapcsolatából. Mert sok mindent lehet magyarázni, félre is érteni, de érteni csak így, ahogy Te is. Szeretettel és nagyrabecsüléssel. Ha valami titok, akkor ez a titok. Persze így is marad még bőven elgondolkodnivaló, pl. amit bátyád csalódásból fölemelkedő költészetéről s a Te elégikus beállítottságodról, ezek magyarázatául írsz, voltaképpen a fák növésterveiről. (Hogy mi mindent tudnak még és még kifundálni.) Neked jó egészséget kívánok köszönettel és baráti öleléssel: Pali
Ui.: A megjelenést július 17-ére tervezem, akkorra a linket is.

Az Elérhetetlen föld költőinek tisztelgése Nagy László előtt

Győri László

2025. február 16.

Kedves Lacikám! Nagy László költészete a mi nemzedékünk, a negyvenes években születettek számára, így vagy úgy kikerülhetetlennek bizonyult. Az *Elérhetetlen föld* című antológiát ráadásul ő indította útjára is: „Fiatal tehetségek ha fölrepülni rajban akarnak, az néha törvényszerű pillanata az irodalomnak.” Valóban, az is volt, azóta ki- és beteljesedett életművetek

bizonyítja. A Levélfa a centenárium alkalmából a Kilencek Nagy Lászlónak ajánlott verseivel szeretne tisztelni a költő emléke előtt. Örülnék, ha ilyen tárgyú (régi vagy új) verseddel Te is hozzájárulnál a megemlékezés sikeréhez. Kérlek, küldj verset. Válaszodig is köszönettel és barátsággal: Pali

2025. február 16.

Kedves Palikám, a mellékletben küldök egy verset. Rendben?
Holnapután megműtik a térdemet, remélem, jobban tudok majd járni.
Üdvözöllek
Laci

2025. február 16.

Kedves Lacikám! Neked küldtem először a felkérést s gondoltam, Te fogsz először válaszolni rá. És íme. Nagyon szépen köszönöm, a műtétedhez sok sikert kívánok. Úgy legyen, légy egészséges minél előbb! Baráti öleléssel: Pali
Ui.: Ha tudsz, küldj a vershez, kérlek, könyvészeti adatot. Vagy hogy mikor írtad?

2025. február 17.

Kedves Palikám, első változatát 1967-ben írtam, ezt a változatot pedig – hogy pontos legyek – 2022. július 6-án.

Üdvözöl
Laci

Táncoló paripák

*Szent László
ércparipája
mennybe illant el
kőtalpáról.
Jönne a földre
új csatába,
toporzékol, dübögve táncol,
de hiába,
kőti mennyei jászol.*

*Nagy László
paripája
büszke, fekete mén
a föld kerekén,
béklyóba kötözve táncol,
sörényének ezüst fénye
négy égtáj fele lángol.*

*Én magam, László ugyancsak,
de se szent, se iszkázi,
lovam,*

*a porondra kicsaplak,
táncolni, szikrázni
a vad, vad
két paripával.*

*Mintha csatatéren,
robogsz a reflektorfényben.
Hiába csattog az ostor,
fejed sohase bókol.
Lovam rúgtatva táncol,
ránk dől a cirkuszi sátor.*

(2022. július 6.)

Kiss Benedek

2025. február 17.

Kedves Pali! Nagyon köszönöm, hogy gondoltál rá – régi versét mellékelem (*Utak keresztje, Összegyűjtött versek, 1962–2009, Holnap Kiadó, 30–31. o.*)

Sok örömet kívánunk a munkádban – Kiss Kati és Bence

2025. február 17.

Kedves Kati és Bence! Átjött a vers. Köszönettel, szeretettel, barátsággal: Pali
Ui.: Régi vers jó vers. És szinte jóslatértékűen az.

Ez lesz az arcom

Nagy Lászlónak

*A mosoly szakállamon akad,
szél fújja szét a halottakat,
boglyas felhőkként bolyonganak
kovakő-zománc egek alatt.*

*Homlokom béke üres portája,
csonthó-kapuját a szél bevágja,
mereng a bordák csapdája, nyammog,
tankot fogott, emészti, nyüvi a tankot.*

*Ez a te arcod, a föld arca, életünk gyászkeretezett arca –
érzem már: ez lesz az arcom, szarkofág beírt fedőlapja:*

*ÍME HALÁLLAL TÖLTEKEZETT
BALZSAM VÉDI ŐT A ZSIVAJBAN
MEGSIMOGATJA AZ EGET*

A LEGTISZTÁBB MAGASBAN.

*Utak keresztje,
Összegyűjtött versek, 1962–2009
(Holnap Kiadó, Budapest, 2010)*

Koncsek József

2025. február 17.

Kedves Pali, ezt a megoldást választottam. Ez a vers így beszkennehető. De ha akarod, géppel is beírható.

2025. február 17.

Kedves Jóska! Mint látni fogod (majd!), mindkettőt választottam.
Üdvözléssel: Pali

Koncsek József
NAGY LÁSZLÓ SZOBRA
Az aki átleneremtette magát
az emlékező valóságba,
az aki átleneremté, átszerkeszté magát,
mint a csodát,
a szembe fordított tükröknek
mind a két partjára,
az előtt a tükrök
hányatt fekszenek.
Annak lába alá tükrözik az eget,
s maga, mint őri őrs
áll minden tengeri kikötő
bejáratába,
lenni, a szabad hajókon
a maga jelét látja,
ő önmagát önmagával
aláaknázza,
tükörbe lépett,
engedte, hogy a szinór sziszegjen,
engedte, hogy a robbanás
az emlékezőst egybe vágja,
kivánta a pózt,
tanította, hogy nincs értelme,
csak együtt a két partnak.
(2011.)

A vers kéziratmásolata

Nagy László szobra

*Az, aki átteremtette magát
az emlékező valóságba,
az, aki átteremti, átszerkeszti magát,
mint a csodát,
a szembe fordított tükröknek
mind a két partjára,
az előtt a tükrök
hanyatt fekszenek.*

*Annak lába alá tükrözik az eget,
s maga, mint óriás
áll minden tengeri kikötő
bejáratába,
lenn, a szabad hajókon
a maga jelét látja,
ő önmagát önmagával
aláaknázza,
tükörbe lépett,
engedte, hogy a zsinór sziszegjen,
engedte, hogy a robbanás
az emlékezést égbe vágja,*

*kívánta a pózt,
tanította, hogy nincs értelme,
csak együtt a két partnak.*

Vogul szigorlat
(Napkút Kiadó, Budapest, 2011)

Kovács István

2025. február 17.

Kedves Pali! Küldök két verset. A Nagy Lászlónak ajánlottat személyesen adtam át a Vadász étteremben, ahová meghívott vacsorázni. A másik vers Edward Stachura nevű lengyel író budapesti látogatását, illetve halálát idézi meg. Stachura 1976-ban volt vendége a könyvhétnek. Az *El condor pasa* című novellájából hangjáték készült, amelyet Huszárik Zoltán rendezett a rádiófelvétel során. Puskás Károly, a rádió irodalmi szerkesztője intézte el. Stachura játszotta alá gitárral a zenét. Utána Csoóri Sándorral és Nagy Lászlóval találkoztunk, s mentünk el Puskással a közeli borozóba. Egyébként van a birtokomban Nagy Lászlónak egy írása. Amikor több éven át visszautasították a kötetem – *Havon forgó ég* – kiadását, magánkiadáshoz írt lektori jelentést. Annyira ütősre sikeredett, hogy a miniszterhelyettes saját keretéből biztosított pénzt a kötet azonnali kiadására – a Móra Kiadónak (Kozmosz).

Baráti üdvözzel:

István

2025. február 17.

Kedves István! Hogy Stachura-versedet idézzem, valóban „nem igeidő az emberi élet”. Mert ezt, *A halál ajkain* címűt én már régóta ismerem. Ismerni vélem. Csak vélem, mert a kollégiumi időkre gyanakszom, de a vers alatti évszám ezt kizárja. Tehát a *Havon forgó ég* a „tettes”. (Ez a Nagy László közreműködésével is megjelölt és emlékezetes kötet.) Köszönöm a verseket és a hozzájuk fűzött magyarázatot. A két vers így egymás mellett/alatt (lehet, hogy tévedek, de) számomra költészeted egyfajta irányváltására mutat: a képiségtől a gondolatiság irányában történő elmozdulásra. A megjelenést július 17-ére, NL születésnapjára képzeld – fogok küldeni linket. Soká lesz még, remélem, addig összefutunk valahol. (Bár az utóbbi időben én nem nagyon futkározom.) Neked minden jót, Pistám, köszönettel és barátsággal üdvözöllek: Pali

A halál ajkain

Nagy Lászlónak

*Iránytűd árnyék nélküli kő.
A barlangtüzek kialszanak.
Hamuba rajzolt halak
úsznak a cseppkő-biblián át.
Árnyék nélküli kő a Nap:
agyagtáblák jelfókuszain
fölgyújtja Babel toronybárját.*

*Népek anyanyelv vonalzója,
szerkeszthető mondatok.
Ajkunkra omlik a homok-bója,
koralltüdőnkön dér vacog.*

*Süllyedő hangod jéghegyet,
napfénytemetőt hasít.
Csillagostyák és tengerek,
lüktet az éj halántéka,
a Tejút pengéje vakít.
Reszelő agyú szellemek
bevérzik nyelvünk határait.*

*Eső és csigalépcső-lárma,
a síkos égre só zuhog.
Az idő rozsdálló vizén
elmerül halál-pontonod.*

(1970)

Havon forgó ég
(Kozmosz Könyvek, Budapest, 1973)

Sted

„Voltak, akik megszülettek,
Voltak, akik meghaltak,
És voltak olyanok is,
Akinek mindez kevés volt.”
(Edward Stachura)

I.

*Hiába hívtál,
nem mentem csúszkálni a Visztulára,
s te illetlenül
átgyalogoltál a park terítőjén,
amelyre foltot olvasztott
a csatornapára,
belemosódtál a KÖDbe,
pontokká estél,
mint gyilkossá nagyított áldozata
a FILMnek,
amelyet mindketten szerettünk.*

*Szeretünk –
javítanál ki most,
mert nem igeidő az emberi élet,
nem a volt, van és lesz száналmas függvénye...
A voltra mondható, hogy van,
a lesznek megfelelő a volt,
s a vannál se több a lesz...
Ez a mi halhatatlanságunk...
Utolsó esélyünk – mondaná Csoóri Sándor,
sugallná mindkettőt Nagy László némasága.
Nekik hangoltad gitárodát.
– Hány éve már? –
Virággá vált az ember,
s a dallamok kaptárából
kirajzottak a méhek.*

2.

*...a húrok kettős sín párján
elindult a fehér mozdony,
véres kézzel intettél utána,
négy ujjad –
világtájakra szóródó szikra,*

*vagy tovább...
amíg a Nap szemébe lehet nézni,
s nem szomorkodnak a parti füzek.*

Ördöglakat
(Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1982)

Mezey Katalin

2025. június 22.

Kedves Kati! Örülök, hogy tisztázni tudtuk a tisztázandókat. Szeretettel várom tehát a Nagy Lászlónak ajánlott s általad közlésre szánt Mezey- és Oláh-verseket. Neked a legjobbakat, üdvözlettel: Pali

2025. június 22.

Kedves Pali! Sajnos, János versei közt nem találtam Nagy Lászlónak dedikáltat. Lehet, hogy az esszéiben vannak hozzá, róla írt gondolatok, de erre most nem tudtam rákeresni. Küldöm a saját verseimet. Bízom benne, hogy ezúttal megérkeznek. Kérlek, jelezd, ha megkaptad e-mailemet. Köszönöm figyelmességedet, szíves üdvözlettel:
Mezey Kati

2025. június 22.

Kedves Kati! Megérkeztek, mind egy szálig. Örülök. Azt azonban sajnálnám, hogy Jánosnak – a Kilencek közül egyedül – egy szál sora sem tanúskodhatna Nagy Lászlóról. Esszéiben reménykedem, s abban, hogy a héten – legkésőbb e héten – találsz közöttük küldendőt. Kérlek is rá, szeretettel: Pali

Fennmaradás

(Nagy Lászlónak)

*európa egy kis tavában
és a tóban kis szobában
nem dán szerb nem makedón*

*európa egy kis tavában
tavának rőt maszlagában
nem a temse nem a don:*

*ősök akiket sintu nem véd
akik néhány fennakadt név
akik kedve is másra üt*

*fennmarad-e Európában
ha csak egyetlen fiában
ahogy hullt fénye viassasüt*

(1975)

Nagy László

A fürge társaságban futni senki se restell. Loholnak innen és túl, loholnak lépcsőn le s fel. De ha segíteni kellett – utcán át,, bárkinék”, a lassulábú embert egy se előzte meg. Meg se közelítették. Mind fáradt volt. Beteg. Más bajánál sajátja százszor keservesebb. Őt ölte a betegség, csontját őrlötte meg, s hol voltak erejétől az egészségesek? Őt emésztette mindaz, amit más letapos, amire más nagyot köp, s kikerül az okos. Rossz hivatalnokok, törtető irigyek lába alól hozzá kerültek az ügyek. Miattam is nemegyszer járt emeleteket, hogy szénám rendbe hozza, közöljék versemet. Előszobákat álltunk, míg odabenn locsogtak: Bayreuth, sok nyári emlék... s hasonló fontosabbak. Az előtérben álltunk, nemigen invitáltak, púderszínű pofával, művelten kidumáltak. Bennem már forrt a méreg, és émelygett a szégyen, hogy énmiattam kell ilyeneket megérjen. A szűk folyosójából megverten fordultam ki:– Ide is kár volt jönnünk...– Eh! Rájuk kell csak hagyni. Nem rossz bácsik azért – mondta, de nem mosolygott. (Ma vádol már, ami akkor csak tompán sajgott: idő előtt föléltük kőszikla erejét. S elfújta a betegség, akár egy tollpihét.)

(1979)

Sovány tanulság

*Hetyke arccal
néz ki a boltból,
látom a szemén,
hogymire gondol.*

*Látok a hajában
friss fésűnyomot,
amit asszonyi
fésű hagyott.*

*Elhihetetlen,
rossz tréfa, tudom,
hogyez az arc már
csak irodalom.*

*Sovány a tanulság,
hiányra lobban:
mulandó az is,
aki halhatatlan.*

(1988)

Tebenned bízom

*Én is mindig biztonságra vágytam:
apám erős kezére,
N. L. ítéletére,
W. S. szeretetére
szívesen bízam magamat, Uram.
Bizony, engem is türelemmel neveltél,
akikben bízam,
elvetted őket sorra,
de ott álltál a fejfájuk mögött.
Kisírt szemem rádismert végülis:
Tebenned bízom én is már, Uram,
ha nem mondhatom is, hogy
elejétől fogva.*

(1989)

Oláh János

2025. június 26.

Kedves Pali, két esszéből kiválasztottam két olyan részletet, amelyekben Nagy László segítő szerepvállalásáról ír János. Ha elég, akkor rendben van. Ha belefér még, akkor holnap-holnapután tovább böngészek.

Szíves üdvözléssel:

Mezey Kati

2025. június 26.

Kedves Kati! Persze nem szeretném, hogy ne böngéssz tovább János írásaiban, nekem/nekünk azonban ez már elég. Elég és jó. Köszönöm szívességedet, hamarosan küldöm a linket. Addig is szeretettel: Pali

A Közel című regény születése és utóélete (részlet)

[...] Schopenhauer is Az egyéniségről írott dolgozatában az alkotó szellem kifejlődésének legalapvetőbb feltételeként említi a szabadidőt, ahogy ő fogalmaz, a lét „negatív ajándékát”. Az alkotó egyéniségnek „szabad időre van szüksége – mondja –, hogy szellemi képességeit kifejelezthesse, és élvezhesse. Csak arra van szüksége, hogy engedtessék meg neki, hogy egész életén át, minden nap, minden órában a maga egyénisége szerint élhessen.” Ez a fényűzés, amely a kiegyensúlyozott alkotói tevékenység alapfeltétele, számomra sosem adatott meg. Az időt, amely éppen ezáltal, csak részben lehetett szabad, mindig nyomasztó nehézségek árán kellett kizsarolnom a sorstól az írás számára. És ez az erőfeszítés óhatatlanul az alkotói nézőpont módosulásához vezetett. Fölényes témakezelésre, az elbeszélő ironikus kívülállásának

intonálására nem adott lehetőséget. Mindent azonnal, a gyónás lelki terhével és a bocsánat iránti szomjúság szenvedélyével kellett elmondanom. De hát kinek gyóntam és kitől reméltem bocsánatot?

Mivel, mint már említettem, csak önmagamnak írtam, és még csak a lehetősége sem merült fel annak, hogy valaha valaki is elolvassa az írásomat, jóval gátlástalanabban ömlöttem belőlem a szavak, mintha folytonosan mérlegre kellett volna tennem őket. Ugyanakkor, éppen a szaggatott, időhiányos írásmód miatt nem vált egyetlen eruptív szóáradattá sem a könyv, ezért hasonlít a szerkezete is inkább egy cseppkőbarlanghoz, semmint egy homokdűnéhez.

Furcsa módon aztán ez a könyv is, mint a Fordulópont, minden észszerűséget meghazudtolva, elég gyorsan megjelent. A kéziratot feleségem mutatta meg Nagy Lászlónak, aki pártfogásába vette azt, elvitte és kiadásra ajánlotta Illés Endrének, a Szépirodalmi Könyvkiadó igazgatójának. Nagy László a könyvet értelmezve jogosan furcsállotta és kifogásolta, hogy a gyerekszemmel láttatott világot rendre átrajzolják a harmincéves író kételyei, és így az olvasót is elbizonytalanítják, kinek higgyen most a kettő közül, melyik értelmezéssel azonosuljon?

De hát, amikor a kettő ugyanaz, mondom én. Születési rendellenesség, amelyet, ha megoperálnánk, az újszülött meghalna. Illés Endre elolvasta a könyvet, tetszett neki, és gyorsan megjelentette. Benedek Mihály szerkesztésének köszönhetően szinte hibátlan szöveggel, azonban a mintegy 770 oldalt nem egy kötetben, nem azonos címmel, hanem ketté bontva. Az első rész megtartotta az egésznek szánt Közel címet, a második rész pedig, amely két év múlva, 1979-ben jelent meg, a Visszatérés címet kapta. Ésszerű magyarázat nem adódott rá, miért kell ketté bontani a kéziratot. Azt mondták, azért, mert együtt túl vastag lett volna. Én inkább arra gyanakodtam, hogy nem volt alkalmas az időpont egy olyan könyv megjelentetéséhez, amelynek záró motívuma, az ötvenhatos Budapest végső ostromára induló szovjet tankoszlop sortüze, amelynek a főhős is majdnem áldozatul esik...

[...] Most a Közel és a Visszatérés egybeszerkesztésével, újrakiadásával foglalkozva úgy érzem, mintha túléltem volna önmagam, mintha a saját utókorom volnék. Bár most sem tudom, kihez szólnak ezek a szavak, ki ül a faráccsal elhomályosított, személytelen gyóntató szék túloldalán, mégis igyekszem érthetővé tenni számára a gyermekkori énemmel felelő szavakat.

Sokáig ellenálltam a javítás, átdolgozás kísértésének, aztán végül mégis megadtam magamat. A gyermeki s az ifjúkori kettős látásmódot új szempont színezte át, a cseppkőbarlang kompozícióra új réteg rakódott, az élettől búcsúzó, öreg betűvető székszeke.

Az Elérhetetlen föld margójára (részlet)

[...] Nagy László és Illés Endre jóvoltából viszonylag gyors egymásutánban öt könyvem jelent meg a Szépirodalmi Könyvkiadónál: két verseskötet, a Közel és a Visszatérés című összefüggő emlékezetregény, Az örült című regény valamint Az örvényes partján című, a magyar falu kálváriáját bemutató, részben megcenzúrázott novellafüzér. Íróként némi menedékhez jutottam, de közben semmi olyan állást nem kaptam, amelynek végzettségemhez vagy az irodalomhoz bármi köze is lett volna. Eleinte cselgáncs edzőként majd tanfolyamvezetőként dolgoztam és tartottam el a családomat mintegy tizenhét éven keresztül, egészen a rendszerváltás bekövetkeztéig...

Részletek *Az idő csapdája* c. esszékötetből (Magyar Napló, Budapest, 2021)

Péntek Imre

2025. február 20.

Kedves Pali! Volt régen egy írásom, amit valamiért nem küldtem sehová. De itt a jó alkalom. Most küldöm. Ha elfogadhatónak találsz, hurrá!

Üdv: Imre

2025. február 21.

Kedves Imre! Hát persze hogy elfogadható. Köszönöm a küldeményt, neked a legjobbakat, barátsággal: Pali

Ünnepietlen szavak a jövőnek

*Ezüstfiú üzent a jövőnek, nem nekünk, akik
a kortársai voltunk, akik együtt poharaztunk vele,
ha jó kedve támadt...Én túlságosan tiszteltem,
azért nem találkoztam vele túl gyakran. Volt egy időszak, amikor
együtt teleltünk a Szigligeti Alkotóházban. Emlékszem, egyszer velük néztem végig az ebédlőben
a vele készült nevezetes interjút. Néha
vitáztam magamban vele, nem találtam elég modernnek. Aztán mégis
meggyőződtem, de voltak kiváló irodalomtörténészek, aki perdöntő érveket
hoztak fel – nem mellette – versei mellett. Veszprémben együtt dolgoztam egyik unokatestvérével,
aki ráadásul csinos nő is volt. Ő ajánlott
be egyik rokonához, akik Nagy László édesanyját gondozták. Bevallom, egy időben nem
csak ezért, de a házigazda remek boráért (is) jártunk hozzájuk. Egyszer Farkas
Árpádot vittük a devecseri pincébe, mondanom sem kell, mólésan értünk haza. De Árpád is
találkozott Erzsi nénivel, ami nagy megtiszteltetésnek
számított. Később már, halála után én is jártam az iszkázi házba, amelyet szépen felújítottak. S a
fia gondozója, házigazdája volt a családi háznak. S Andrást még Szigligetről ismertem, a pinpong
szobából, ahol többfordulós meccseket vívtunk. Váratlan távozása sokunkat megdöbbentett. Nagy
László születésnapján ott ültünk az almafák alatt, és előadásokat hallgattunk, no meg persze,
verseket. És a fák közt átsuhant jövőbe tartó üzenete, hogy reméli, lesz emberi arca az
elkövetkező nemzedékeknek. És ha lesz, néha nézzenek vissza ránk.*

Rózsa Endre

Rózsa Endre a Nagy Lászlót követő költői iskola egyik legjelentősebb képviselője, aki tanítványból maga is mintát adó, öntörvényű alkotóvá vált. Hangjának sajátosan erős, néha

groteszk színezetét nehéz lenne eltéveszteni, ugyanakkor képeinek tisztaságán minden értékes költői hagyomány átdereng.

(Borítószöveg, részlet)

Árnyékszobrok

(Széphalom Könyvműhely, Budapest, 1993)

Elérhetetlenebb

Költőbarátaimnak ajánlom

Mottó:

Ezek a malmok a gyémántot is megőrlik.

(Nagy László)

Irdatlan az ég!

Emléktelen az elforgó arc,

az évszakok felnégyelt tekintete.

A behavazott küllők szemrésein

ördögszekér akad fönny;

koppanó göröngyön maga körül pörög,

habzó szájú eb e látomás.

Az országúton

elrobajló teherautók.

Elevenként ugrálnak szét szelükben

a bádoglemez-békatetemek,

túlgyorsuló idők légörvénye

szippantja föl és hempergeti meg

betonmezőn a holt századokat.

Beszikkad minden

kifelé törekvő nézés a csigahéjba;

a fehér vakság zátonyai föltorlódnak,

égig érő karszt-szitában

viszik-hordják a Pannon Tengert,

a nagyharang zúgása megfizet,

barlangkürtőkben lappang a visszhang.

Omladt kutakban

nemzedékek arcai kövesednek egymásra,

kőgolyóként rekesztik el a mélység torkolatát,

az emlékezet át-nem-eresztő rétegek fölött

puskapor-üresség gyülemlik,

csőre töltve

mered föl az égre a múlt.

Tarkónknak szegezve

*merénylő rozsdás mordály.
történelem-eltérítés, miközben
bucka bagzik bucka hátán,
bakot ugrálnak körben a hegyek,
bakaürülékként fent a Kárpátokban
balsorsunk kiszőrösödik.*

*Ki téríti el
a jövőndőt is? s eltérítheti-e?
Az időgépben pokolgép ketyeg?
Hangszórón ki fröcsög, ki pörget
vak vartyogást a visszahallgatón?
– Csönd lesz majd! A fekete dobozt már
szétvetik a sorjázó adatok.*

*Anyamedencénk!
Terhes vagy, csontod recsegve tárul,
füves lágylégy a Duna–Tisza köze,
méhed legelső kelepccék:
beletaszít a fogantatás,
a legmagasabb ég jár át huzatával,
ott bugyborékol az embrió fülén-orrán.*

*Meg kell születniünk,
s megszülni téged magunkban!
koponyánkba jóslófájás nyilall;
vadmadár-raj V-je éjszakádba –
naponta nemzve így az új reményt,
anyaságot, gyermekséget cserélünk,
ama közös ősből visszaszüljük egymást!*

*Befelé fordult
gesztenye tüskés burka
hordja ki magzatszemeinket,
kínok óvják csak – fényes látás érik,
a vakító pengékkel szembenéz,
a gyémántórlő malmok garatát
sugár tekintet ontsa hamuvá!*

*A porhószennyes
szénkúpok közt, a rendező-
pályaudvar gyér fényköreinél,
egy megdőlt villanypózna csúcsán
láttam a madarat; unottan fente csőrét,
szikrázott le a hó – a világ befagyott
tengelyeként csengett, csattogott az oszlop.*

*Akkor, alattam
lassan lendülve indult meg körben hazám;
országnyi óriáskerék; sírkeretek, cellaházak
forogtak rajta hózsuppal lehúzva,
a szél vércségeit véres húscsíkokkal
etetve, előlobbant a májusfák szalagja,
a zászlók széles szájával hurrázták a tavaszt.*

*Akkor, alattam,
a csontok diszkivilágításában
vitte a kerék, sodorta nincstelenségem;
s nem mintha csörlőn, motortól lódulna meg –
de mint kölyökkoromban a Balokány-ligetben
a körhintát – hogy ráülhessek egyszer! –
már én hajtottam, én! Klottgatyás társaimmal!*

*Hogy dobogott a
deszka alattunk! Meztelen talpunk milyen
taktusra toppant! Oda se neki,
ha szálla akad bele – oda se neki,
hogy a falovon (ott lent) ki feszít,
egész valónkkal tudtuk: mi hajtuk ezt a hintát,
meseábrás spanyolfal ezt nem takarta el.*

*Vonatom fékez,
fölrriadok rá: Vác-Alsóváros,
épp csak leugrom, elhúz a szerelvény;
emléktelenebb minden elforgó arc,
az évszakok fölnégyelt tekintete –
életünk óraszám, én már a hatosig kiettem,
minden körcikke egyre keményebb s keserűbb!*

*Az anyag emlékezete
(Magvető Kiadó, Budapest, 1987)*

Utassy József

2025. február 20.

Kedves Pali! Nagyon szívem szerint való tisztelegni a centenárium alkalmából a Kilencek verseivel. Dzsónak két versére hívom fel a figyelmedet: *Itt nyugszik Nagy László, Nagy László üzenete*.

Szeretettel üdvözöllek: Zsóka

2025. február 22.

Kedves Zsóka! Találtam egy harmadikat is – ez ráadásul az *Elérhetetlen földben* is ott szerepel már, a *Csillagvirágváza*. Engedelmeddel ezt is választanám. Válaszodig is köszönettel és üdvözlettel: Pali

Kedves Pali! Ez az első, amit Nagy Lászlóhoz írt, hiszen a *Tüzem, lobogóm!*-ban is szerepelt már.
Szeretettel: Zsóka

Csillagvirágváza

Nagy Lászlónak

*Pokoljáró Arkangyalod
küszöbömre tetted,
kicsinosítottad nagyon,
hogy beleszeressek.*

*Szemöldöke patkó,
szeme beszakadt tó,
tekintete rúgás rajtam,
lüktető holdsarló.*

*Cimpáin a függő
repedt csikócsengő,
melltartója szétvált földgömb,
csillagra derengő.*

*Hogy zúg az út! Bátyám,
Minden fán harang van.
Félreverik a világot.
Ágyamban az Angyal!*

*Szája, mint a dögkút...
Fél a hitehitvány.
Mellén borzong a papiros.
Én írok, Ő diktál.*

*Ökörnyárson forog a Föld!
Hét nap és hét éjjel
ropja már a fergetegest
szikra a pernyével.*

*Ég a bálnazsíros tenger,
zöld óceán zubog:
micsoda halászlé készül!
betonút buggyborog,*

*pityereg a pingvines part,
tolong a hegy, a domb,
megkergül a „bárányos ég”,
tüzes tehénkolomp*

*hull a pacsirtatojásra:
rántotta lesz a dal!
A pilóta égre kozmál,
propeller-láng hadar,*

*s megered a kék levegő,
zuhog, zuhog, zuhog:
piros kardvirágba dőlnek
a virágárusok,*

*s izzik az Isten sisakja!
dómkupola duhog,
indul a korom-körmenet,
s forog a Föld, forog!*

*tornyok törnek: ó, csillagász,
szemed párkányára
négy égtájról csörömpöl a
CSILLAGVIRÁGVÁZA.*

*Szaternusz-jegygyűrűm
ujjamon megolvad:
SZERELEM SZERELEM
jaj, szerelem, hol vagy,*

*hol vagy, te bimbó-erejű?!
Szétfeslik az ököl,
s fejem fölött, mint kihamvadt
csontcsillag tündököl.*

Elérhetetlen föld
(Az Írószövetség KISZ-szervezetének kiadása, 1969)

Tüzem, lobogóm!
(Magvető Könyvkiadó, 1969)

Itt nyugszik Nagy László

I
T
T
NYUGSZIK
N
A
G
Y

	kikeleti vízözönben
L	vigyázzak világba öltözötten
Á	orcámra permeteg bánat nem kell
S	fájdalom vizének ott a tenger
Z	ZENG HANT ALÓL IS ZENG
L	A SZAVAD ZENG
Ó	NINCSEN SEMMI ÚJ A FÖLD ALATT SEM

Pokolból jövet
(Szépirodalmi Könyvkiadó, 1981)

Nagy László üzenete

*Mert esendők vagyunk mi, emberek.
Siratnivaló még a gyilkos is,
ki álomi anyja ölében szendereg,
s havon siklatja őket a kocsis:
siratnivaló még a gyilkos is.*

*Mert esendők vagyunk mi, emberek.
Ha volna Isten, ha volna szegény,
lenne, ki háborogna bűneink felett,
és megbocsátaná e költeményt:
ha volna Isten, ha volna szegény.*

*De csak mi vagyunk: egyes-egyedül.
Csillagi csöndben csattan el a csók,
de a pofon is, mi lelkünkre feketül.
Vadak vagyunk, gyönyörű lázadók!
Csillagi csöndben csattan el a csók.*

Keserves
(Szépirodalmi Könyvkiadó, 1991)